

פרשת ויצא

התורה מתקנת את העוסקים בה

איתא במסכת תענית (ח, א) **'אמר ריש לקיש מאי דכתיב 'אם ישוך הנחש בלא לחש ואין יתרון לבעל הלשון', לעתיד לבא מתקבצות ובאות כל החיות אצל הנחש ואומרים לו ארי דורס ואוכל זאב טורף ואוכל אתה מה הנאה יש לך אמר להם ואין יתרון לבעל הלשון.'**

וכאן יש דבר שעלינו להתבונן בו שהרי כמבואר בגמרא אין שום הנאה אמיתית בדיבור 'לשון הרע', כלומר שבשונה מרוב רובם של העבירות שבתורה כמו האכילות האסורות, גניבה וגזילה וכד', שבהם יש לאדם הנאה ממונית גופנית, בלשון הרע אין לו לאדם שום הנאה בעצם מלדבר דברים רעים על חברו, וגם אין לו מכך שום רווח ממוני על פי רוב, אלא שלמרות זאת עיגנו רואות עד כמה שבני אדם נהנים מלדבר לשון הרע יותר מהרבה דברים אחרים, ועד כדי כך שקשה לפרוש מאיסור זה הרבה יותר מלפרוש משאר איסורים, ומה א"כ פשרו של תענוג זה.

אך האמת היא שזה גופא מה שהגמרא באה להבהיר במימרא זו של ריש לקיש, שהרי כל ענינו של ה'נחש' כבר מרגע בריאתו שהוא מושך אל הרע **לשם רע בלבד**, וזהו שהשיב להם הנחש לשאר החיות "מה יתרון לבעל הלשון", שהוא הוכיח להם שיש רע שהוא רק לשם רע, שהרי מה יתרון לבעל הלשון בכך שהוא מדבר לשון הרע אלא שמכיון שגם באדם מושרש כח הרע מעצם בריאתו, ממילא יש בתוכו נקודה מסוימת השואפת בתמידות אל הרע, ומושכת בכך לכיוון זה.

וזוהי גם ההנאה הגדולה שיש להם לאנשים בדיבור לשון הרע, שאותו שורש רע שבתוך האדם חושק לעשות רע ולהדבק בו, וכאשר מדבר רע על חברו זהו רע לשם רע ובלי תועלת, ועי"ז האדם מתחבר אל שורשו הרע ומוציאו בכך אל הפועל, זה מה ששייך לעניין השורש הרע באדם.

והנה אמרו חז"ל (קידושין ל, ב), **'בראתי יצר הרע בראתי תורה תבלין'**, דהיינו שהכח שהקב"ה טבע בבריאה שעומד כנגד כוחו הרע של היצר הוא התורה, וזה מחמת שהתורה היא **'לקח טוב'**, ולכן כשאדם עמל בתורה ומתמסר אליה, היא חודרת יותר לתוכו ומתחברת עם פנימיותו, ועי"ז היא מתקנת ומשנה את כל המהות שלו, וכך הוא נעשה בעצם טוב יותר, וכאשר אדם משוייך אל השורש הטוב שבו, הוא מתחיל להנות מעשיית **טוב**, היפך דיבור 'לשון הרע', שהיא הנאה שבאה מלהרע ולהחריב.

א

"ויפגע במקום וילן שם כי בא השמש ויקח מאבני המקום וישם מראשתיו וישכב במקום ההוא" [כח, יא]. פי' רש"י 'וישכב במקום ההוא - לשון מעוט באותו מקום שכב, אבל ארבע עשרה שנים ששמש בבית עבר לא שכב בלילה, שהיה עוסק בתורה'.

הנה מידתו של אברהם אבינו היתה 'אהבה - חסד' וכנגדו עמד יצחק שמידתו 'גבורה - יראה', יעקב לעומת זאת מידתו 'תפארת', תפארת היא המידה הממוזגת מהיראה והאהבה במידה הנכונה, וזאת מכיון שיעקב היה הכח של תורה.

ביאור הדבר שבמהות התורה ישנם שני בחינות עיקריות, האחד הוא מה שנקראת התורה **'תורת אמת'** כמש"כ "אמת קנה ואל תמכור" (משלי כג), והיינו שבשונה מכל דבר אותו אנו רואים בבריאה שאינו אלא הבל, כמו שכתב שלמה המלך "הבל הבלים אמר קהלת הכל הבל", ומאחר שהכל הבל הרי "מה יתרון לאדם בכל עמלו אשר יעמול תחת השמש", אך התורה לא כך, שהיא מציאות של אמת מציאות רוחניות, ולכן דרשו חז"ל תחת השמש אין יתרון, אבל למעלה מן השמש יש, והכוונה היא לתורה שהיא למעלה מן השמש, ובה יש יתרון כי היא **'מציאות של אמת'**, זהו עניין ה'יושר והאמת' שהם מידות השייכות אל התורה ואל מהותה.

אך מלבד זאת התורה היא 'עצם הטוב' בפסוק כתוב **"כי לקח טוב נתתי לכם תורתי אל תעזבו"** (שם ד ב), התורה היא ההתגלמות של הטוב הא-לקי והשלמות הגדולה ביותר ששייך להשיג כאן בעולם החומרי.

ושני עניינים אלו מתגלים אצל יעקב אבינו, העניין הראשון הוא 'ויהי יעקב איש תם' וכמו שפירש רש"י בתחילת פרשת תולדות 'תם - אינו בקי בכל אלה (דהיינו ברמאות), אלא כליבו כן פיו, מי שאינו חריף לרמות קרוי תם', זה הבחינה האחת שהיתה ליעקב מכח התורה **'ישרות ואמת'**.

וחלק הטוב שבעצם התורה התגלה אצל יעקב במידת התפארת של יעקב אבינו וממנו אל כל עם ישראל ככתוב בנבואת ישעיה (מט) **"יאמר לי עבדי אתה ישראל אשר בך אתפאר"**, כי כאמור מידת התפארת היא המיזוג של אהבה מחד והיראה מאידך, וכל אחד בצורה המתוקנת, ונרחיב את הדיבור במה שנוגע לעניין ה'**טוב**' שבתורה, והאופן שבה היא מתקנת את האדם.

והנה ידועים דברי השל"ה (עיי' מס' שבועות פרק תורה אור נה). בעניין עשרת הדברות שדברות הראשונות בין אדם למקום ושרשם 'אנכי ה' אלהיך', ולעומתם מכוונים חמשת דברות שבין אדם לאדם ושורשם בלא תרצח. שהציווי לא לרצוח את האדם שנעשה בצלם ודמות הוא נגד 'אנכי ה' א-להיך'.

ולפי זה יוצא שעד כמה שהיסוד של קיום המצוות שבין אדם למקום מגיע מכח זה שאנו מחויבים להכיר במציאותו יתברך, שהוא מהווה את כל המציאות, ומי שעובר על מצוותיו הוא כביכול מכחיש את מציאותו, כך גם בדיבור ד'לא תרצח' שמקביל ל'אנוכי ה' א-להיך', יסוד הציווי מתחיל בחיוב להכיר ולרצות במציאות של השני שהוא ג"כ 'צלם א-להים', בדיוק כמו שאנו צריכים להכיר במציאות של הקב"ה בעולם.

והנה הרי זה ברור שכאשר מדברים על כח הרע שבעולם, הכוונה שמצד אחד יש את כח הטוב בבריאה שמוביל את העולם אל הטוב ואל התיקון השלם, אך כנגד זה הקב"ה ברא גם את כח הרע שמושך את כל הבריאה אל ההעדף והאובדן, ועליו עלינו לגבור ולדבוק בטוב והביא את הבריאה אל התיקון והשלימות.

וזאת הסיבה שכנגד -אנוכי ה' א-להיך' עומד 'לא תרצח', כי הקב"ה ברא את העולם כדי להתגלות להרבות את כבודו ובשביל זה הוא רוצה בקיום העולם, ואילו כח הרע גורם להסתת פנים ולהיפך הגמור מהגילוי של 'אנוכי ה' א-להיך', וזה מה שכתוב בפסוק **"שופך דם האדם באדם דמו ישפך, כי בצלם א-להים עשה א-להים את האדם"** כלומר שמאחר שהדרך בה הקב"ה בחר להתגלות בעולם הזה היא על ידי האדם שהוא צלם א-להים, ממילא כל מי שהורג את האדם שהוא צלם א-להים הרי הוא מבטל את הגילוי של 'אנוכי ה' אלהיך' וכך מבואר גם במהר"ל שהשורש לכל המצוות שבין אדם לחברו מתחיל בהכרה אמיתית שהאדם נברא בצלם אלוקים, וכשאדם פוגע בחברו פוגע בצלם אלוקים. ואמנם בעולם הזה אנו אכן נתונים תחת שליטת היצר הרע,

כי יצר לב האדם רע מנעוריו, ולכן באמת מבחינה טבעית כל אחד רוצה רק את הקיום של עצמו, כי כל עוד שהשורש הרע שבאדם שולט בו הוא נמשך והולך אחריו, אך על זה אמרו חז"ל בראתי יצר הרע בראתי תורה תבלין, שכאמור התורה הקדושה היא האפשרות שבא אנו יכולים להדבק בקב"ה כאן בעולם הזה, וככל שאנו מתדבקים בתורה אנו יוצאים משליטת היצר, ואם רוצים לצאת לגמרי משליטתו צריך לעמול בתורה בצורה שתחדור לתוך פנימיות האדם ותשנה אותו ואת כל המהות שלו.

וכך אומרת המשנה במסכת אבות (פרק ו) 'אמר רבי מאיר כל העוסק בתורה לשמה זוכה לדברים הרבה ולא עוד אלא שכל העולם כולו כדאי הוא לו נקרא רע אהוב אוהב את המקום אוהב את הבריות משמח את המקום משמח את הבריות ומלבשתו ענווה ויראה ומכשרתו להיות צדיק חסד ישר ונאמן ומרחקתו מן החטא ומקרבתו לידי זכות, ונהנין ממנו עצה ותשיה בינה וגבורה וכו', זה מה שהתורה עושה, היא משנה את האדם ומרוממת את כל המציאות שלו, וכמו שכתוב שם בסוף המשנה 'ומגדלתו ומרוממתו על כל המעשים'.

והנה יש לדייק מכך שמביא רבי מאיר כראיה לדבריו את הפסוק **"לי עצה ותושיה, אני בינה לי גבורה"**, שלכאורה פסוק זה אינו מדבר על מעלותיו של ה'לומד תורה', אלא על שבח התורה עצמה, ולמרות זאת מביאה המשנה פסוק זה להוכיח על מעלותיו של **לומד התורה**, ונמצא א"כ שמלבד כל מה שכתוב במשנה בשבח הלומד, כתוב גם שהתורה מרוממת את כל מציאותו של האדם עד כדי כך שהופך כל עצמותו לחפצא של תורה, ולכן כל דבר שנאמר בשבחי התורה נאמר אף על לומדיה.

ומאחר שכך הם פני הדברים מובן היטב כיצד התורה מתקנת את האדם שברגע שהוא מתחבר עם התורה ונהיה חלק ממנה ממילא נהיה גם הוא טוב וכל חפצו רק להיטיב, וככל שנתמיד בתורה ונתמסר אליה כל יגדל כח הטוב שבקרבנו, ונזכה שיהיה כל חפצנו להיטיב ולהרבות כח הטוב בעולם.